

армії Півночі, налаштоване на компроміс з жителями Півдня, прийняв Акти, які увічнили його ім'я в історії США, серед яких виділимо Прокламацію про скасування рабства та ін. Послідовно отримуючи перемогу над Півднем, Лінкольн позбавив його будь-яких шансів на допомогу із-за кордону. Встановлення тісного співробітництва з Росією стало запорукою невтручання Англії та Франції у внутрішній конфлікт американської держави, було триумфом Лінкольна-дипломата.

Після смерті Лінкольна економіка США почала стрімко зростати, великою мірою завдяки результатам Громадянської війни 1861–1865 рр., а наприкінці XIX – на початку XX ст. Характеризувалася найвищими темпами у світовому розвитку. Донині Авраама Лінкольна вважають одним з найінтелектуальніших президентів Сполучених Штатів. На знак подяки американського народу у Вашингтоні 16-му президентів спорудили меморіал, як одному з чотирьох президентів, що визначав історичний розвиток Сполучених Штатів Америки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Годувальник А.А., Поршаков С. А. Кризис второй партийной системы США накануне и в годы гражданской войны в США (1840–1865 гг.) / А. А. Годувальник, С. А. Поршаков. – Москва, 1987. – 268 с.
2. История США. Хрестоматия: пособие для вузов. / Сост. Е.А. Иванян. – Москва, 2005. – 399 с.
3. Куропятник Г.П. Вторая американская революция / Г.П. Куропятник. – Москва, 1961. – 263 с.
4. Куропятник Г.П. / Проблемы научной концепции истории США нововремени. / Г.П. Куропятник. – Москва, 1983. – 46 с.
5. Фонер Э. Рабство, гражданская война и реконструкция: новейшая историография / Э. Фонер // Новая и новейшая история. – 1991. – № 6. – С. 35–51.

Митник Н.

Науковий керівник – доц. Валіон О.П.

ВІЙСКОВІ НОВОВВЕДЕННЯ У РОКИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ В США (1861–1865)

Громадянська війна у США 1861–1865 рр. є однією із найвизначніших подій у історії держави, цікава вона також своїм новітнім характером, який полягав у застосуванні нових засобів війни та озброєння, що згодом змінили хід історії.

Досліджувана тема і нині не втратила актуальності, адже Громадянська війна у США стала ключовим етапом переходу від епохи Наполеона до епохи світових конфліктів XX ст. Винайдення, розробка та поширення нової зброї обумовили необхідність вироблення нових форм та концепцій стратегії і тактики, що набули масового застосування у світових війнах.

На жаль, сьогодні у світі існує низка локальних військових сутичок, які у будь-який час можуть перерости у масштабнішу військову небезпеку із новітніми видами озброєння, що володіють максимальним руйнівним ефектом. З огляду на це, звернення до проблеми нових видів озброєння у роки Громадянської війни у США 1861–1865 рр., сприятиме усвідомленню небезпеки усієї складності військового розв'язання конфліктів.

Історіографічною базою досліджуваної проблеми стали праці К. Маля [2], А. Платонова [4], Ю. Каторина [1], Ю. Шокарева [6], Ю. Ненахова [3], Д. Тіндалла, Д. Шая [5] та ін.

Перша половина XIX століття була найспокійнішим періодом американської історії, тому воєнна доктрина США у той час була оборонною. З початком Громадянської війни Півночі та Півдню необхідно було створювати й укомплектовувати свої армії.

Варто окреслити особливості озброєння у роки Громадянської війни у США. Так, зокрема, піхота застосовувала капсульні, казнозарядні і магазинні гвинтівки, ручні гранати з детонатором ударної дії, міни нажимної дії. Артилерія – дульнозарядні, гладкоствольні та нарізні гармати, до того ж були здійснені спроби використовувати повітряні кулі для коректування артилерійського вогню. У війні на воді почали користувалися популярністю великокаліберні нарізні гармати та шестові міни, а також відбувалися перші битви морських броненосців й атаки підводних човнів.

Поштовхом до розробки нової тактики бою стала нова стрілецька зброя, яка відіграла суттєву роль під час війни. Винахід конічної кулі системи Мінье (1823 р.) та вдосконалення капсуля (1814 р.) значно збільшили ефективність дульнозарядної вогнепальної зброї. Нарізки на стволах сприяли збільшенню дальності польоту кулі, дистанцію прицільного вистрілу і кучність бою у декілька разів. Капсульний замок зміцнив надійність гвинтівки й зменшив кількість осічок. Основною зброєю піхоти північан була гвинтівка системи Спрінгфілд 1861 р. Вона виявилася найдосконалішою із американських дульнозарядників. Дальність пострілу – 914 метрів, дистанція прицільного вистрілу – 365 метрів [2, с. 97]. Пробивна міць цієї зброї була значною – куля, що попадала у кінцівку призводила до її ампутації, а поранення грудей, живота чи голови, як правило, вважались смертельними. Основу озброєння піхоти конфедератів складала англійська капсульна гвинтівка Енфілд. Це була надійна зброя, що могла стріляти на відстань 1700 метрів, а прицільний вогонь можна було вести з 853 метрів [2, с. 100]. Винайдення унітарного патрону (1856 р.), де металева гільза об'єднувала кулю, порох та капсуль, сприяючи герметичності, підштовхнуло до виготовлення в Америці казнозарядних карабінів для такого патрону. Найвідомішим з них був карабін системи Шарпс, оснащений важелем із спусковою скобою. Дальність

прицільного вистрілу була значною – 732 метри [6, с. 178]. Шарпсами озброювали елітних стрільців Громадянської війни – снайперів. Вони влучно стріляли, знищуючи офіцерів та генералів суперників.

Слід зауважити, що у військових діях 1861–1865 рр. застосовувались перші магазинні гвинтівки [5, с. 400]. Найвідомішою з них була магазинна казнозарядна гвинтівка Спенсера. Вона становила один із перших у світі магазинних зразків зброї масового виробництва. У магазин входило сім патронів бокового займання. Стрелець міг мати декілька, заздалегідь заряджених трубок-рамок з патронами, які носили у шкіряному патронташі. Гвинтівка дозволяла вести вогонь з надзвичайною швидкістю – 15 пострілів у хвилину, а, оскільки, озброєні Спенсерами північани мали коробку з оснащеними магазинами, швидкість стрільби була набагато більшою [6, с. 161]. Цими гвинтівками озброювали елітну бригаду Стрільців Сполучених Штатів, в яку брали лише влучних стрільців. Наприкінці війни казнозарядними і магазинними гвинтівками почали озброювати не лише елітні, але й звичайні піхотні частини північан.

Наступним нововведенням Громадянської війни стало застосовування ручних гранат з детонатором ударної дії – “кетчум” і “Ексельсіор Хейнса” [2, с. 105]. Так званий “кетчум” через свої хвостові стабілізатори нагадував маленьку авіаційну вибухівку та використовувався при облозі укріплень. “Ексельсіор Хейнса” становив порожнисту сферу, яка складалася з двох половин, усередині якої була наповнена порохом друга куля, вкрита ніпелями, на яких одягалися капсули. Під час падіння ці гранати мали б вибухати, але на практиці це не завжди спрацьовувало.

Також застосовувались перші міни нажимної дії [2, с. 105]. Це були артилерійські знаряддя, вкопані у землю з прикладеним зверху ударним детонатором. Вони були малоефективними – північани швидко навчилися їх розмінювати.

Окоп, який запанував на кривавих полях Першої світової війни, вперше успішно заявив про себе у лісах Вірджинії та на пагорбах Джорджії. Його поява була зумовлена проблемою прориву укріплених ліній, які захищала піхота із стрілецькою зброєю.

У той час здійснювалися спроби вдосконалити артилерію. Завдяки модернізації артилерійського запалу процес заряджання значно прискорився, став менш залежним від зовнішніх умов. У цьому контексті важливим нововведенням була внутрішня нарізка каналу стволу, яка збільшувала дальність польоту майже вдвічі. У роки Громадянської війни існувало декілька основних типів нарізних знарядь та найпоширенішою з них була 10-фунтівка Паррота. Ефективним винаходом, який згодом набув широкого поширення, була установка артилерійських знарядь на залізничну платформу. У 1862 р. в битві під Річмондом північани успішно застосували 32-фунтову гармату, встановлену на чотирьохосній платформі. Проте вогонь з гармати міг вестись лише вздовж залізничного шляху, цей досвід вказав на необхідність вдосконалити техніку, тому у 1864 р. під час облоги Пітсбургу федеральні війська застосовували вже 12-дюймові мортири на двохосній платформі і вели стрільбу в усіх напрямках на дальність до 4,5 км [1, с. 583]. Незважаючи на значну кількість нововведень і винаходів, основна частина артилерії Громадянської війни залишалася дульнозарядною та гладкоствольною.

Цікавими були спроби використовувати як конфедератами, так і федератами, прив'язані повітряні кулі для коректування артилерійського вогню. Зазвичай аеростат піднімали на висоту 300 метрів, недосяжну для рушниць і гармат суперника. З такої висоти спостерігач міг здійснювати корекцію артилерійського вогню на дистанції до 4,8 кілометрів [2, с. 127].

Завдяки винаходу парової машини у той час кораблі були незалежні від вітру, при цьому ж розвивали значну швидкість. До початку війни дерев'яні корпуси ще не були витіснені залізними остаточно, тому військово-морські сили США здебільшого склалися із дерев'яних парових фрегатів. У битві при Хемптон Роудс у 1862 р. відбулася перша сутичка конфедерального броненосця “Вірджинія” та федерального броненосця “Монітор”, у результаті якої парус остаточно поступився місцем парі, а дерев'яну обшивку витіснила броня та залізо [2, с. 554].

Клас крейсерів почав формуватися в роки Громадянської війни. Американці так називали корвети Союзу, які крейсували в Атлантиці та здійснювали блокаду морських комунікацій Конфедерації [3, с. 8].

Зауважимо, що у роки війни між конфедератами та федералами відбувся так званий бум підводного кораблебудування. Південці у відповідь на економічну блокаду почали застосовувати підводні човни. Конфедерати побудували низку напівпогружаючих кораблів, які називалися – “Давид”, але вони були не спроможні завдати удару у найвразливіше місце кораблів – днище [4, с. 9]. Справжньому підводному човну “Ханлі” у 1864 р. вдалося вперше успішно продемонструвати свою ефективність, потопивши корвет північан “Хаусатонік”.

Застосування заліза і броні при будівництві військових кораблів значною мірою було обумовлено розвитком морської артилерії. Для виробництва великокаліберних нарізних морських знарядь використовували технології Родмена, які в бою проти броненосців були надзвичайно ефективними, пробиваючи навіть броню завтовшки 152 мм. Новою розробкою, що застосовувалася в ході війни Півночі та Півдня, були шестові міни, які стали прототипом торпед. У 1864 р. паровий катер застосовував шестову міну проти броненосця “Албермейл”, довівши, що мінна зброя реальна небезпека броненосцям. Громадянська війна повернула до життя тактику

таранних ударів, що відбулося завдяки застосуванню парових двигунів. Першим кораблем, спорядженим цією зброєю, став броненосець конфедератів "Вірджинія", потопивши з її допомогою дерев'яний фрегат "Камберленд" [2, с. 472]. Після цього вдалого досвіду обидва угруповання почали будувати серії таранних броненосців.

Таким чином, у ході Громадянської війни в США відбувся перехід від старих форм військового мистецтва до нових. Це була, у першу чергу, боротьба піхоти та стрілецької зброї, хоча й артилерія у цьому конфлікті теж відіграла важливу роль, виступаючи помічником піхоти на полі битв. Переваги повітряних куль як наземного спостережного пункту були очевидними, однак винахідники хотіли, щоб повітряний апарат міг вільно переміщуватися у бажаному напрямку й скидати вибухівки на суперників. Тому ця війна була поштовхом до виготовлення дирижаблів – міцної конструкції, що широко застосовувались у ході Першої світової війни. Під час багатьох битв війни Півночі та Півдня використання траншеї як засобу оборони довело її величезну ефективність, адже звичайні атаки не могли вирішити цю проблему. Лише танки, що з'явилися на початку Першої світової війни, могли протидіяти невразливим траншеям. Громадянська війна у США не була морською війною в загальному розумінні цього терміну. Але на відміну від тактики та стратегії сухопутної армії, саме війна на морі викликала найбільший інтерес з боку іноземців, внесла суттєвий вклад у розвиток військово-морського мистецтва й техніки. Ця війна була провісником епохи броньованих парових кораблів, морських мін, торпед і тотальної підводної війни. У той час як північани, так і південці застосовували чимало новинок, користь яких важко недооцінити.

З огляду на вищевикладене, можемо стверджувати, що озброєння Громадянської війни у США 1861–1865 рр. було новітнім, сприяло подальшому технічному вдосконаленню, випробуваному у глобальних військових конфліктах ХХ століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Каторин Ю. Ф. Уникальная и парадоксальная военная техника / Ю. Ф. Каторин, Н. Л. Волковский, В. В. Тарнавский. – СПб.: ООО Издательство "Полигон", 2003. – 686 с.
2. Маль К. М. Гражданская война в США (1861–1865): Развитие военного искусства и военной техники / К. М. Маль. – Мн.: Харвест, Москва: АСТ, 2000. – 592 с.
3. Ненахов Ю. Ю. Энциклопедия крейсеров 1860–1910 / Ю. Ю. Ненахов. – М.: АСТ, Мн.: Харвест, 2006. – 464 с.
4. Платонов А. В. Подводные лодки / А. В. Платонов. – СПб.: ООО Издательство "Полигон", 2002 – 256 с.
5. Тіндалл Д. Б. Історія Америки / Д. Б. Тіндалл, Д. Е. Шай. – Л.: Літопис, 2010. – 904 с.
6. Шокарев Ю. В. Большая энциклопедия оружия / Шокарев Ю. В. – Москва: ЗАО "РОСМЭН-ПРЕСС", 2008. – 208 с.

Стасишин Н.

Науковий керівник – доц. Григорук Н.А.

РЕСТАВРАЦІЯ ДИНАСТІІ СТЮАРТІВ ТА ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО ПОСТУПУ ЛЮДСТВА

Період Реставрації Стюартів є одним з найбільш загадкових і найцікавіших в історії Англії. Дивний час, коли завоювання буржуазної революції та ім'я її натхненника Олівера Кромвеля ось-ось повинно було зникнути з поверненням вигнаного принца; люди, що вони збагатилися вихідці з небагатих верств населення і отримали вплив у суспільстві, неминуче повинні втратити владу і багатства, а народ, що воював за ідеали "істинної" англіканської церкви, свободу протестантської релігії і всіляку свободу віросповідання, знову побачать повернення до католицизму, яке не тільки дратувало простих обивателів, а й лягало небувалим матеріальним тягарем на небагатий люд.

Метою роботи є на основі комплексного й об'єктивного аналізу поглибити дослідження і зробити науково обґрунтовані висновки щодо історичної ролі Реставрації династії Стюартів в контексті Англійської революції та її впливу на історичний розвиток, визначити внесок творців революції у процес зміни економічного та суспільно-політичного ладу Англії.

Перетворена Державна рада, куди тепер увійшли республіканці, відновлені генерали, і парламентарі, що зібралися, знову замислилися про конституційне облаштування країни. Депутати, бажаючи контролювати армію, ухвалюють, що тепер усі армійські призначення будуть здійснюватися парламентом і підписуватися спікером. Вони приймають акт, який дарував пробачення за все, що було здійснено після квітня 1654 р., тобто після встановлення режиму протекторату. Але парламентські дебати були незабаром перервані заколотом. Влітку стає відомо, що невдоволені відновленням "охвістя" і республіки роялісти, колишні офіцери парламентських армій, прибічники протекторату, пресвітеріани вступили в союз і готують повстання. В серпні 1659 року генералу Ламберту вдалося придушити 4 тис. повстання Джорджа Бута в Ланкаширі і Чешірі. Повсталі вимагали або проведення нових чесних виборів, або передачі влади обом палатам Довгого парламенту у повному складі. Проте, через нове невдоволення армії палата обшин вирішує звільнити Ламберта з армії. Вже наступного дня вірні Ламберту і парламенту війська стояли один проти одного біля стін Вестмінстера. Спочатку обидві сторони були налаштовані рішуче, але незабаром частини, що охороняють